

Gyümölcstermő egzotikus növények nevei V.

kökénybangita J. *Viburnum lentago* (P. 535). Észak-Amerikában őshonos. Kis, ehető gyümölcsének vastag a héja. Édes az íze, és meglehetősen lédús.

Ennek a bangitafajnak a gyümölcse kék, gömbölyded bogyó, nagyon hasonló a kökényéhez, erre utal a faji jelző. Társneve a *szemölcsös bangita* és a *nyugati bangita* (uo.). Az utóbbi nevét azért kapta, mert elsősorban az Egyesült Államok középnyugati területén fordul elő. A latin binóment Linné adta 1753-ban (Sp.pl. 1: 268), a latin szaknyelvi *lentago* (< lat. *lentus* 'hajlékony') faji jelző a kökénybangita rugalmas, hajlékony ágaira utal. Ugyancsak erre utal a faj ang. *pliant-branched Viburnum* (R. 1874: Garden 5: 184), azaz 'hajlékony-elágazó Viburnum', és fr. *viorne flexible* (LH.), azaz 'hajlékony bangita' elnevezése.

Az érett, már enyhén rothadó bogyók szaga a juhok nedves gyapjára emlékeztet, ezért kapta állatnévvel alkotott ang. *sheepberry* (GRIN.; R. 1859: Gray 167, 1913: AFT. 702) és ném. *Schafbeere* (LH.), azaz 'juhbangita' nevét. Honosságára utal cs. *kalina severoamerická*, illetve le. *kalina kanadyjska*, észt *kanada lodjapuu* (uo.), hv. *kanadska hudika*, litv. *kanadinis putinas* (W.), vagyis 'észak-amerikai bangita', illetve 'kanadai bangita' elnevezése.

Az ehető, a többi bangitáéval ellentétben nem fanyar ízű bogyók alapján kapta ang. *sweet viburnum* (uo.; R. 1856: Beck 145, 1859: Gray 167) és *nannyberry* (EL.; 1913: AFT. 701), azaz 'édes bangita', illetve 'dajkabangita', a fénylő levelek miatt pedig sv. *glansolvon* (GRIN.), dán *glanskvalkved* és fi. *kiiltoheisi* (LH.), vagyis 'fényes/csillogó bangita' nevét. A fr. *viorne à manchette* (uo.) elnevezésének 'mandzsettabangita' a jelentése. A gyümölcsöt téldre aszalással tartósítják, erre utal ang. *wild raisin* (EL.), azaz 'vadmazsola' neve.

egresguáva J. *Psidium guineense* (P. 471). Közép- és Dél-Amerikában őshonos kis fa. Éretten sárga gyümölcsét nyersen eszik, lekvár, ivólé is készül belőle.

Magyar neve a ném. *Stachelbeerguave* 'ua.' [GRIN.; R. 1891: ua. (BeihefteBC. 3–4: 538)] tükörfordítása. Szó szerinti megfelelője még a dán *stikkelsbaerguave* 'ua.' (LH.). Gömbölyded, sárga, számos magot tartalmazó gyümölcisére utal a név faji jelzője. Társneve a *brazil guáva* (P. 100), 1987-től adatolható (Velich 22), az ang. *Brasilian guava* 'ua.' (VörösEgz. 67) részfordítása. Szó szerinti megfelelője megvan más nyelvben is; vö. fr. *guyavier du Brésil* (uo.), *gouyave du Brésil* (PN.), *goyavier du Brésil*, afr. *brasíliaanse koejawel* (GRIN.), sp. *guayaba del Brasil* (EL.), illetve sp. *araca del Brasil* 'ua.' (uo.). A fajt Olof Peter Swartz írta le először, és tette közzé a latin *Psidium guineense* binóment 1788-ban (Nova Genera et Species Plantarum seu Prodromus 77). Ez a név zavart okozott, Guinea ugyanis Afrika partjainál fekszik, az egresguáva viszont a latin faji jelzőt az úgynevezett guinealáz (G. 275) nevű nemi betegség elleni gyógyhatása miatt kapta. A latin név megfelelője szerepel ugyanakkor a fr. *goyavier de Guinée* (R. 1821: Dict.Sci.Nat. 19: 254), ang. *Guinea guava* (GRIN.), sp. *guayaba de Guinea* (EL.) és a cs. *kvajava guinejská* 'ua.' (LH.) terminusban is.

A gyümölcs kesernyős, savanykás ízére utal sv. *bitterguava* (uo.), illetve port. *araçá-azedo* (GRIN.), sp. *guayaba acida*, ang. *sour guirao* (PN.), fr. *goyavier acide* (EL.) elnevezése. A korábbi latin *Britoa acida* szinonima faji jelzőjének ugyancsak 'savanyú' a jelentése. Vadon is gyakori előfordulású az egresguáva, erre utaló elnevezéseket szintén kapott, a port. *araçá do campo* (uo.), *goiaba do morro* (W.) nevének 'mezei guáva', illetve 'hegyi guáva', az ang. *wild guava* (PN.) és a dán *vild guava* (LH.) nevének 'vadguáva' a jelentése. Kaliforniában a származására utaló ang. *Brasilian vagy Castilian guava* (W.), azaz 'brazil v. kasztíliai guáva' néven ismerik. A legtöbb társneve élőhelye miatt természetesen a spanyolban van.

szamócaguáva, édes J. *Psidium cattleianum*; *Psidium littorale* var. *longipes* (P. 232). Dél-Amerikában őshonos. Puha, krémszínű, lédús gyümölcsbúsa zamatos.

A savanyú *szamócaguáva* pedig a *Psidium littorale* var. *littorale* (P. 471), az ang. *lemon guava* (EL.), azaz 'citromguáva', ennek a gyümölcse savanyúbb és fűszeresebb. Az *édes szamócaguáva* latin szaknyelvi *cattleianum* faji jelzőjének gyakoribb a *cattleyanum* alakváltozata a régebbi forrásokban (pl. PallasLex. *Psidium* a.), de ezt ajánlja a Germplasm Resources Information Network (GRIN.) is. Miután a fajt az angol kereskedő, Sir William Cattley (megh. 1832) tisztelőjére nevezték el, aki a botanika nagy mecénása volt, ez utóbbi alakváltozat a helyesebb, így van meg a faj angol és francia nevében is; vö. ang. *Cattley guava*, *yellow Cattley guava* (uo.), fr. *goyavier de Cattley* (EL.).

A *szamócaguáva* terminus 1976-ban olvasható először: *szamócaguajava* (Urania 2: 134), majd 1983-ban *szamóva guava* 'ua.' (VörösEgz. 154). A faj neve a magyarban a ném. *Erdbeer-Guayave* (uo.), *Erdbeerguave* 'ua.' (GRIN.) részfordítása. Szó szerinti megfelelője még a dán *jordbaerguava*, tör. *çilek guavası* (LH.), or. *земляничная гуава*, holl. *aardbeiguave*, kat. *guaıaba maduixa* (W.), fr. *gouyave fraise*, *goyavier-fraise*, sp. *guayaba de fresa* (PN.), sv. *smultronguava*, afr. *aarbei koejawel* és az ang. *strawberry guava* 'ua.' (GRIN.). Illetve a gyümölcs színére utaló jelzőkkel ang. *purple strawberry guava*, *red strawberry guava*, *yellow strawberry guava*, sv. *gul smultronguava* (uo.), előbbieket a piros gyümölcsű *Psidium cattleianum* var. *cattleyanum*, az utóbbiak a sárga gyümölcsű var. *lucidum* változatra vonatkoznak. A *szamócaguáva* esetében a névadási szemlélet háttere a gyümölcs illata, színe és íze volt, zamatos gyümölcse a *szamócára* hasonlít. Hasonneve az ang. *cherry guava* (EL.), azaz 'cseresznyeguáva', a névadás szemléleti háttere ugyanaz.

A két változat sárga, illetve vörös színű gyümölcseire utal port. *araça amarelo*, illetve ang. *purple guava* (uo.), ném. *rote Guave* (T.), braziliai port. *araça vermelho* (PN.), port. *araça-rosa* (W.) neve is. A port. *araça* 'guáva' jövevényszó, a tupi indián *ara'sá* 'ua.' (ND. 153) átvétele. A nyersen is ehető, édes ízű gyümölcse az alapja sp. *cas dulce* (PN.) és port. *araça de comer* (GRIN.), vagyis 'édes guáva', illetve 'ehető arazá' nevének. Mivel a gyümölcs csúcsán megmarad egy 4–5 csészelevelel álló gyűrű, a braziliai portugálban *araça-de-coroa* (uo.), azaz 'koronaarazá' nevet kapott. Általában alacsony cserje, felépítése és mérete az alapja port. *araça do mato* 'bokorarazá' és sp. *guayabo pequeño* 'kicsi guáva' (uo.) elnevezésének. Hawaiiin *waiawi* (uo.) néven ismerik. A fa előfordulási helyére utal port. *araça do campo*, vagyis 'mezei arazá', *araça da praia* (uo.) és or. *псициум прибрежный* (PN.), azaz 'parti guáva' neve.

Mint invazív fajt, tévesen nevezik 'kínai (szamóca)guáva' néven, alapja a latin *Psidium chinense* szinonim binómen; vö. fr. *goyavier de Chine* (W.; R. 1891: Bull.Soc.Hort. 78), ném. *chinesische Guava* (R. 1891: BeihefteB.C. 3–4: 538), ang. *Chinese strawberry guava* (GRIN.), *Chinese guava* (EL.). De ismert sp. *guayaba japonesa* (uo.), azaz 'japán guáva' neve is. Már jóval több joggal utalnak perui honosságára sp. *guayaba Peruana* (uo.), ang. *Peruvian guava*, sp. *guayabita del Perú*, ol. *guayaba peruana* és tör. *Peru guavası* (W.) elnevezésében.

kereklevelű bangita J. *Viburnum edule* (P. 535). Észak-Amerikában őshonos. Lédús gyümölcse sárga, éretten piros bogyó. Nyersen vagy főtten eszik, aszálják is.

Nevében a faji jelző a lekerekített csúcsú, széles levél alakjára utal. A *Viburnum* nemzetség *bangita* neve 1793-ban bukkan föl a magyar írásbeliségben (Földi 50), majd 1807: MFüvK. 211, 1865: CzF. 65: 370, 1895: Pallas 10: 116, 1911: Nsz. 28, 1966: MNöv. 27. Nyelvtárási szóból Földi János révén vált a botanika magyar szaknyelvében szakszóvá. Esetleges származékszó, a TESz. szerint a népnyelvi *banga* 'bogyó' (Kassai 1: 249) kicsinyítő képzős alakja lehet. Eszerint a *bangita* a növény jellegzetes bogyótermését jelölhette. A ma is érvényes latin szaknyelvi *Viburnum* generikus nevet Linné adta a bangitáknak (Sp.pl. 1: 268), de előtte Caspar Bauhinnál is felbukkan 1623-ban: *Viburnum Mathioli* (Pinax 316). Ókori eredetű növénynevét, már Vergilius megemlékezett egy *viburnum* nevű cserjéről, amelynek vékony ágait kosárfonásra használták, a 6. században Venantius Fortunatus használta a *viburna* (G. 682) nevet.

A kereklevelű *bangita* termése emberi fogyasztásra alkalmas, erre utal a latin szaknyelvi *edule* 'ehető' faji jelző, valamint néhány idegen nyelvi neve; vö. ang. *eatable Viburnum* (R. 1856: Beck 146), fr. *viorne comestible*, or. *калина съедобная* (LH.), azaz 'ehető bangita'. A bogyókat számos vadon élő állat, köztük a jávorszarvas is eszi, ez az alapja ang. *mooseberry* (GRIN.; R. 1823: ua. [Franklin 734]), vagyis 'jávorszarvasbogyó', és *moosewood viburnum* (www.wildflower.org),

azaz 'jávorszarvasfa' nevének. Ugyancsak az angolban használatos a virágaira utaló *few-flowered cranberry bush* (uo.) és *few flowered highbush cranberry* (EL.) elnevezése, amelyeket az áfonya nevével alkottak, akárcsak ang. *lowbush cranberry* (uo.), illetve *highbush cranberry* (uo.; R. 1883: ua. [CCP. 1: 195]), valamint észt *väheseõieline lodjapuu* (LH.) nevét. Földrajzi névvel keletkezett honosságra utaló izl. *Alaskaber* (uo.), vagyis 'Alaszkabogyó' elnevezése. A cs. *kalina chudokvétá* (uo.) nevének 'szegénységvirág bangita', az ang. *squashberry* (GRIN.) társnévének pedig 'tökbo-gyó' a jelentése.

csontalma J. *Osteomeles schwerinae* (P. 70). Kínában és Tajvanon őshonos. A gyümölcsei fehér, gömbölyded bogyók. Ehetőek, kellemesen édeskés az ízük.

Nevének a latin generikus terminus volt a mintája, a latin szaknyelvi *Osteomeles* (< gör. *oszteon* 'csont' és gör. *mélisz* 'almafa', *mélon* 'alma') név ugyancsak a csontkemény almatermésekre utal. Kemény termése az alapja hazájában használatos kí. *hua xi xiao shi ji* (GRIN.), azaz 'nyugat-kínai kis kőtermés' elnevezésének is. Szintén a gyümölcseire utal ang. *Chinese emperor plum* (<http://toptropicals.com>), azaz 'kínai császárszilva' elnevezése. Társneve az ang. *Hawaii hawthorn* (W.), azaz 'Hawaii galagonyatüske', a névadási szemlélet háttere az, hogy a fehér virágok hasonlítanak a galagonyafajokéra. Frau Gräfin von Schwerin tiszteletére adta Camillo Karl Schneider a latin *schwerinae* faji jelzőt, ő tette érvényesen közzé 1906-ban az *Osteomeles schwerinae* latin binóment (III.Handb. 1: 763).

afrikai mangosztán(fa) J. *Garcinia livingstonei* (P. 381). A trópusi Afrikában nagy területen honos. Finom gyümölcse ovális alakú, vékony a héja, sárga a leve.

Neve az ang. *African mangosteen* 'ua.' (GRIN.) tükörfordítása. A megkülönböztető faji jelző honosságra utal, akárcsak afr. *Afrika-geelmelkhout* (www.plantzafrica.com) és fr. *mangoustan du Congo* (Mansfeld), azaz 'afrikai sárga tejfa', illetve 'kongói mangosztán' elnevezése. Az ang. *lowveld mangosteen* (W.) társnévének faji jelzője pedig a dél-afrikai prérire utal. A *mangosztán* nevet a magyarban Mátyus István Ó és Új Diaetetica című munkájában, 1787-ben már említi: *mangostana*. A mangosztán különböző nyelvekben használt nevei végső soron a növénynek az indonéz szigetvilágban használt ind. *mangoestan*, *manggoestang*, *mangoesta* (G. 366) nevéből származnak. A magyarba a németből került; vö. ném. *Mangostane* (uo.).

A latin szaknyelvi *Garcinia livingstonei* binómen már 1867 óta érvényes (J.Linn.Soc. 9: 263). Megfelelője a faj cs. *garcinie Livingstonova* (LH.) és ang. *Livingstone's garcinia* (EL.) elnevezése. A latin *livingstonei* faji jelzőt a nagy felfedező, David Livingstone (1813–1873) tiszteletére adták, aki az elsők között tudósított erről a fáról. Az afrikai mangosztán ang. *imbe* (uo.; R. 1901: *pimbe* [Bull. 120]) társneve a faj afrikai shona nyelvi *himbi* (EL.) nevéből származik.

bájbabér J. Gomortega keule (P. 386). Chile középső részén endemikus. Sárga gyümölcse édes ízű, nyersen is ehető, lekvár, valamint sör és likőr készül belőle.

Nevének előzménye és a faj sem szerepel korábbi magyar botanikai forrásokban (MFüvK., Nsz., MNöv.) vagy lexikonokban (Pallas, Révai). A névadási szemlélet háttere a fa babérfához hasonló mérete, és a babérlevélhez hasonlóan örökzöld, fényes, borszerű levele. Az or. *гомортега блестящая* (W.) nevének 'ragyogó gomortega' a jelentése, a fényes levelekre utal.

Társneve a *keule* (P. 386), amely az ang. *keule* (LCF.) átvétele, a spanyolból került tovább; vö. sp. *keule*, *queule* (EL.). A végső forrás a faj Chilében használatos, araucani (mapuche) indián *keule*, *queule* neve. A név legrégebbi írásos említése a jezsuita atya, Alonso de Ovalle 1646-ban megjelent művében: *quelu* 'gyümölcsfa' (Ovalle 1646). A *queul* név szerepel 1765-ben Andres Febres művében, amelynek nála „sárga gyümölcs egy kis kővel belül” (Febres 1765: 615) az értelmezése. Pár évvel később a *queuli*, *queule*, *keuli* alakváltozatot említik (Havestadt 1777). Már 1782-ben bekerült a botanika nemzetközi szaknyelvébe, Giovanni Ignazio Molina először a *Lucuma keule* binóment (Molina 1782: 187), majd művének második kiadásában a *Keulia chilensis* terminust adta a fajnak (Molina 1810: 159), a ma érvényes latin binómen a *Gomortega keule* (Johnston 1924: 91). A *Queule* megjelenik a chilei toponimiában is, egy folyó és egy kis halászfalu viseli a nevet. További neve a sp. *hualhual* (W.), eredetileg ugyancsak a mapuche indiánok szava, 1777 óta adatolható az írásbeliségben a faj *hualhualun* (Havestadt 1777) neve. Pedro Armengol Valenzuela szótára szerint a fát a mapuche *hualhual* (Valenzuela 1918, 1: 335) és *hualhualn* (uo. 497) néven hívták.

Az első európai, rendszertani információt tartalmazó dokumentum e fajra vonatkozóan G. Molina összeállítása (Molina 1782: 188), Ruiz és Pavon (1794) a fajt a *Gomortega* nemzetségbe sorolta, a latin szaknyelvi nemzetségnevet a spanyol botanikus és gyógyszerész, Casimiro Gómez Ortega (1741–1818), a madridi botanikus kert első professzora tiszteletére adták, aki egy 1777–1788. évi Peruba és Chilébe tett expedíciót támogatott. A faj latin nevének szinonimája a *Gomortega nitida* (Molina 1782: 188).

ilama J. *Annona diversifolia* (Velich–V. Nagy 244). Közép-Amerikában őshonos trópusi gyümölcsfa, termesztik Kínában is. Nagy gyümölcse savanykásan édes.

Nemzetközi szó; vö. or. *uama* (LH.), ang. *ilama* (PN.), ném. *Ilama* (W.), fr. *Ilama* (EL.). A nővény sp. *Ilama* 'ua.' (uo.) neve terjedt el, a szó végső forrása a mexikói nahuatl indián *ilama-tzapotl* 'ua.' (PN.; R. 1911: *illamatzapotl* [Science 33: 471]), amelynek 'őregasszony szapota' a jelentése.

Társneve a síksági termőhelyére utaló ang. *cherimoya of the lowlands* (BI.), sp. *chirimoya de las tierras bajas*, fr. *chérimole des terres basses* (PN.), azaz 'alföldi chirimoya', *chérimole des terres* (EL.), vagyis 'földi chirimoya', a színére utaló sp. *anona blanca* (uo.), azaz 'fehér annóna', *anona rosada* (PN.), vagyis 'rózsaszín annóna', továbbá a sp. *papauce* (uo.), *perpauce*, ki. *yi ye fan li zhi* (GRIN.). A fajt először Dr. Edward Palmer gyűjtötte a mexikói Colima vidékén, 1887-ben. A mai szaknyelvi lat. *Annona diversifolia* terminust 1911-ben közzölték (Science 33: 471). Korábbi szinonima az *Annona macrophyllata*, 1910-ben tette érvényesen közzé John Donnell Smith (Bot. Gaz. 49: 453). A latin szaknyelvi *diversifolia* (< lat. *diversus* 'eltérő, másféle'; -*folius* '-levelű') faji jelzőnek 'máslevelű', a *macrophyllata* (< gör. *makrósz* 'hosszú, nagy'; *phyllon* 'levél') faji jelzőnek pedig 'nagylevelű' a jelentése.

Friedrichsthal-guáva J. *Psidium friedrichsthalianum* (T.). Közép- és Dél-Amerikában őshonos, termesztik másutt is. Lédús gyümölcse savanykás, lekvárnak jó.

Nevében a faji jelző a latin szaknyelvi terminus átvétele. Személyneves összetétel, a fajnévben a cseh származású botanikus és régész, Emmanuel Ritter von Friedrichsthal (1809–1842) neve örözdik meg, aki több tudományos felfedező utat is tett az osztrák kormány megbízásából. A *guáva* nemi név pedig dél-amerikai indián eredetű nemzetközi szó. A *Psidium* generikus nevet Linné adta, a guávanak a Linné előtti időkben használatos R. 1687: *Pyra Indica seu Granatensia vulgo* (Hermannus 305) neve a piros héjú, gránátalma-, illetve körteformájú gyümölcsre utal.

A Friedrichsthal-guáva Costa Rica egyik leggyakoribb gyümölcsfája, ottani elterjedésére utal ang. *Costa Rican guava*, fr. *goyavier de Costa Rica*, sv. *costaricaguava* (GRIN.), sp. *guayaba de Costa Rica* (EL.) és ném. *Kostarika-guave* (PN.) elnevezése. Természetesen a spanyolban van a legtöbb társneve, Kolumbiában *guayaba Agria*, Hondurasban *guayaba de Danto*, Panamában *guayaba de agua*, Ecuadorban *guayaba del Choco*, Mexikóban *guayaba Montes* és El Salvadorban *arrayan* (uo.) néven ismerik. Costa Ricán a *cas ácida* és Guatemalában a *guayaba ácida* (uo.) nevének 'savanyú cas, savanyú guáva', sp. *guayaba refresca* (EL.) nevének 'frissítő guáva' a jelentése.

szögletes guáva J. *Psidium acutangulum* (T.). Dél-Amerikában őshonos fa. Lédús gyümölcse savanykás, zamatos. Nyersen fogyasztják, és befőtt, lekvár készül belőle.

Nevében a faji jelző a latin szaknyelvi terminusból származik, a lat. *acutangulum* (< lat. *acutus* 'hegyes, éles' és lat. *angulus* 'szög, sarok') faji jelzőnek 'hegyesszögű' a jelentése. A kemény, háromszögletű magokra utal. A szögletes guáva sp. *guayaba de Para* (T.), ang. *Para-guava*, ném. *Para-guave*, braziliai port. *araçá do Pará* (PN.), port. *goiaba do Pará* (W.), *Para guava* (EL.) elnevezését földrajzi névvel alkották, a chilei *Para* tartomány nevéből származik. Élőhelyére utal sp. *guayaba de agua* (uo.), azaz 'vízi guáva' elnevezése is. A braziliai port. *araçá pomba* (PN.) nevének 'galambguáva' a jelentése. Peruban sp. *ampiyacu*, *puca yacu*, Bolíviában sp. *guabira* (uo.) néven ismerik. További neve a braziliai port. *araçá-piranga*, *araçanduba* (LH.) és a port. *araçandiva* (W.). A faj sp. *guayaba coronilla* (uo.) nevének átvétele a holl. *coronilla* 'ua.' (uo.).

kislevelű guáva J. *Psidium microphyllum* (P. 471). Közép- és Dél-Amerikában őshonos fa. Gömb alakú, halványárga gyümölcse eléggé savanyú íze miatt kevésbé népszerű.

A latin szaknyelvi binóment Nathaniel Britton tette érvényesen közzé 1930-ban (Sci.Surv. 6: 555), az abban szereplő *microphyllum* (< gör. μικρος 'kicsi', lat. *phyllon* [< gör. φύλλον] 'levél') faji jelző az alapja a magyar névben a 'kislevelű' jelentésű faji jelzőnek. A magyarban a *guáva* terminus először 1845-ben bukkan fel *Gvajava* alakváltozatban (Műsz.), majd 1894-ben: *goyava* (PallasLex.). A *guáva* végső forrása az arawak *guava*, *guaiva*, a *guájava* végső forrása pedig a tupi *guajava*, *guayava* (VörösEgz.). Mindkettő spanyol közvetítéssel került Európába. Földrajzi nevekkkel alkotott sp. *guayabita del Perú* (EL.) és ang. *Puerto Rican guava* (ZP.) neve, élőhelyén sp. *arrayán*, *guayabillo* (GRIN.) és *pichiché* (PN.) néven ismerik.

amerikai bodza J. *Sambucus canadensis* (P. 491). Észak-Amerikában honos. A gyümölcs gömbölyű bogyo. Dzsemek, gyümölcslé és bor előállítására használják.

Neve az ang. *American elder* 'ua.' (GRIN.; R. 1913: Henkel 15) tükörfordítása. Számos európai nyelvben ugyancsak szó szerinti megfelelőjével jelölik; vö. fr. *sureau américain* (Mansfeld), *sureau d'Amérique*, holl. *amerikaanse vlier*; szln. *ameriški črni bezeg* (LH.), ném. *amerikanischer Holunder* 'ua.' (GRIN.). Ugyanez a név a bogyóra utaló bővítménnyel az ang. *American elderberry* (uo.) és az *American black elderberry* (EL.), azaz 'amerikai bodzabogyó', illetve 'amerikai fekete bodzabogyó'. A *bodza* nemi név közszóként 1337-től adathozható: *bozyabukur* (OkI Sz.). 1437-ben a Bécsi kódexben *bozfa*, 1470 körül a Casanate Glosszában *bozafa*. A magyarban szláv eredetű szó.

Szintén élőhelyre utal a földrajzi névvel alkotott latin szaknyelvi *canadensis* faji jelző, és kanadai honosságra utalnak a faj or. *бузина канадская* (EL.), sp. *saúco del Canadá* (uo.; R. 1871: DNV. 172), sv. *kanadafläder*, afr. *kanadese vlier* (GRIN.), ang. *Canadian elder* (uo.; R. 1838: Loudon 71), *Canadian elderberry* (FA.), fr. *sureau du Canada* (W.; R. 1887: Millspaugh 75), dán *kanadisk hylde*, izl. *kanadayllir*, fi. *kanadanselja*, észt *kanada leeder*, cs. *bez kanadský* (LH.) és ném. *kanadische Holunder* (uo.; R. 1887: *canadische Hollunder* [Millspaugh 75]), azaz 'kanadai bodza' társnevei is.

Korábbi felbukkanású társneve a bogyó édeskés íze alapján keletkezett ang. *sweet elder* (LH.; R. 1842: Knieskern 281, 1913: Henkel 15), azaz 'édes bodza'. Az éretten fekete bogyókra utal ang. *black-fruited elder* (R. 1838: Loudon 71) és fi. *mustaselja* (Mansfeld), vagyis 'fekete bodza' elnevezése. Mivel főként Észak-Amerika keleti területén elterjedt, az angolban *eastern elderberry* (uo.), vagyis 'keleti bodzabogyó' nevet is kapott. A virágok színére utal fr. *sureau blanc* (uo.) és sp. *saúco blanco* (uo. 1871: DNV. 172), azaz 'fehér bodza' neve. Minden bizonnyal a latin *Sambucus* nemzetségnévből való a sp. *saúco* (GRIN.) és a Kubában használatos sp. *subaco*, *subago* (Mansfeld) neve.

A latin szaknyelvi *Sambucus canadensis* binóment Linné adta a fajnak 1753-ban (Sp.pl. 1: 269). 1994-ben Richard Bolli alfajként tárgyalja, és a *Sambucus nigra* subsp. *canadensis* nevét teszi közzé (Dissertationes Botanicae, 223: 168). A *Sambucus* generikus név ókori eredetű, már Columellánál és Pliniusnál olvasható a bodza régi római *sambucus* neve. A latin növénynév a gör. *szambuke* (W.) szóból származik, a végső forrás pedig a szír *sabka*, amely a bodza ágaiból készített hangszer neve. A latin terminus folytatója a bodza ol. *sambuco*, N. *sambuc*, *sambugh*, *sambugo*, *zambuco* (ME. 396) neve.

kékbogyós bodza J. *Sambucus caerulea* (P. 491). Észak-Amerikában őshonos. Az édeskés, lédús, kemény bogyókat nyersen, de inkább jól megfőzve fogyasztják.

Neve az ang. *blueberry elder* 'ua.' (GRIN.) tükörfordítása. Társneve a *deres bodza* (P. 48). Mindkét neve a lisztes bevonatú, kékes színű bogyókra utal, amelyek alapján jól megkülönböztethető más bodzafajoktól. A gyümölcs színére utal a latin szaknyelvi *caerulea* 'kék' faji jelző is. A latin binómen megfelelője a faj ang. *blue elder* és sv. *blåfläder* (GRIN.), or. *бузина голубая* (EL.), észt *sinine leeder*; cs. *bez modrý* (LH.) és ném. *blauer Holunder* (W.; R. 1909: *bläulicher Hollunder* [Mitt.DG. 18–20: 37]) neve. A ném. *Holunder*, *Holder*, *Holler* (DWb. 1816) név az ófn. *holunter* 'ua.' (uo.) folytatója. Belül üreges ágaira utal a bodza ófelnémet neve, ez módosult idővel a fenti szóvá, aminek jelentése ugyanaz, mint az ang. *hollow-tree*, tehát 'üres fa' névnek.

mexikói bodza J. *Sambucus mexicana* (P. 491). Mexikóban és az USA déli részén őshonos. Gyümölcséből bort erjesztenek, befőtteket készítenek. Virága is ehető.

Neve az ang. *Mexican elder* 'ua.' (EL.; R. 1888: AW. 1: 25, 1913: AFT. 702) tükörfordítása. A faj latin szaknyelvi *Sambucus mexicana* nevét 1830-ban tették érvényesen közzé (Candolle

4: 322), ennek szó szerinti megfelelője a mexikói bodza fr. *sureau du Mexique* (EL.; R. 1888: *sureau de Mexico* [AW. 1: 25]) és a ném. *mexikanischer Holunder* (R. 1888: uo., 1909: Mitt.DG. 18–20: 34) neve is. Régebbi spanyol neveiben szintén utaltak honosságára; vö. sp. *saucó* (FA.; R. 1871: *saucó de Méjico* [DNV. 172], 1888: *saucó de Mexico* [AW. 1: 25]).

Hasonneve az ang. *Mexican elderberry*, a *Mexican elderflower* és a szln. *mehiški črni bezeg* (LH.), azaz 'mexikói bodzabogyó', 'mexikói bodzavirág', illetve 'mexikói fekete bodza'. Ugyancsak földrajzi névvel alkották, és élőhelyre utal a mexikói bodza ang. *Florida elder* (EL.), vagyis 'Florida bodza', valamint ang. *desert elderberry* (uo.), azaz 'sivatagi bodza' társneve.

szamócakaktusz J. *Echinocereus stramineus* (P. 364). Az Egyesült Államokban és Mexikóban őshonos. Gömbölyded, lédús gyümölcse vöröses, a gyümölcshús fehér.

A faj magyar neve az ang. *strawberry cactus* 'ua.' (GRIN.) tükörfordítása. A névadási szemlélet háttere az, hogy az érett gyümölcsök íze olyan, mint a zamócaé, ezeknek az ehető, húsos gyümölcsöknek a színe is sötétpiros. Hasonneve az angolban a *strawberry hedgehog cactus* (EL.), vagyis 'zamóca sünkaktusz', a *strawberry pitaya* (W.), azaz 'zamócapitaya', a *spiny strawberry cactus* (uo.), vagyis tüskés zamócakaktusz, és a *spiny strawberry hedgehog* (GRIN.), azaz 'tüskés zamóca sünn'.

Társneve még az ang. *porcupine hedgehog cactus* (uo.), vagyis 'tarajos sünnaktusz', ezt a nevet Amerikában a sündisznónál jóval nagyobb tarajos süllről kapta, ugyanis a zamócakaktusz telepei a kétméteres átmérőt, és esetenként az egyméteres magasságot is elérik. A faj számos nevében előforduló *sündisznó* állatnév már a latin szaknyelvi *Echinocereus* generikus névben is felbukkan, amely a német orvos-biológus, botanikus és kaktuszgyűjtő, George Engelmanntól származik, 1848-ban tette érvényesen közzé (Mem.Tour 91). Az ógörög-latin eredetű szóösszetétel, a gör. *echinos* 'sündisznó' és a lat. *cereus* (< lat. *cera* 'viasz') 'viaszgyertya, oszlop' szavak összetétele. A szúrós, tövises növényeket alakjukról és felületükről, a sündisznó nevének segítségével jelölik. Az *Echinocereus* nemzetséget a *sünnoszlopkaktusz* 'Echinocereus' (P. 255; < ném. *Igelsäulenkaktus* 'ua.' [G. 222]) magyar elnevezés mellett *tövisekaktuszként* is említik, mivel minden látható növényrész tövises, kivéve a leplek és a belső virágrészek. Van is a magyarban *sündisznókaktusz*, *sünnaktusz* 'Echinocactus' (MNöv. 172; < ném. *Igelkaktus* 'ua.' [PbF. 160]) terminus.

A zamócakaktusz első leírása – *Cereus stramineus* néven – 1856-ból ugyancsak George Engelmanntól származik (Syn.Cact. 3: 282), 1870-ben Francisco Seitz átsorolta az *Echinocereus* nemzetségbe (Cat.cact.cult. 11), 1886 óta érvényes a latin *Echinocereus stramineus* binómen (Handb. Cacteenk. 2: 797). A latin *stramineus* (< lat. *stramen* 'szalma') faji jelzőnek 'szalmasárga' a jelentése, a többi *Echinocereus* fajtól eltérő, áttetsző szalmasárga tüskékre utal. Akárcsak a zamócakaktusz ang. *straw-colored hedgehog* (EL.), azaz 'szalmaszínű sündisznó', vagy a 19. században feljegyzett ném. *Strohstachel-Igel-Kerzencactus* (R. 1886: Handb.Cacteenk. 2: 797), vagyis 'szalmatüskés-sündisznó-gyertyakaktusz' elnevezése. Mexikóban sp. *agostaña*, *pitaya* (GRIN.), *órgano-pequeño* és *sanjuanero* (EL.) néven ismerik.

észak-amerikai mogoró J. *Corylus americana* (P. 344). Kanadában és az Egyesült Államokban őshonos cserje. Termése lényegesen kisebb az európai mogoróénál.

Nevében a faji jelző a növény honosságára utal, a *mogoró* generikus név már 1055-ben, legelső magyar nyelvemlékünkben, a Tihanyi Alapítólevélben fölbukkan: „iuxta fizeg *munorau* kerekü. post *monarau* bukurea.” Származékszó, a régi *mony* 'tojás' főnévből keletkezett kicsinyítő képzőbokkal. Az *észak-amerikai mogoró* terminus alapja, kiegészítve az Észak-Amerikára utaló pontosítással, a latin szaknyelvi *Corylus americana* binómen, amelyet Humphry Marshall tett érvényesen közzé 1785-ben (Arbust.Amer. 37).

Idegen nyelvi nevei közt a legtöbb ugyancsak ennek alapján keletkezett, 'amerikai mogoró(bokor)' jelentéssel; vö. fr. *noisetier d'Amérique*, ang. *American hazelnut* (EL.; R. 1853: *American hazelnut* [Torrey 36]), *American filbert*, *American hazel* (GRIN.; R. 1818: *American hazle* [Am.j.sci. 367]), ném. *amerikanische Hasel* (GRIN.), *amerikanische Haselnuss*, kat. *l'avellaner americà*, sp. *avellano americano*, or. *лещина американская* (W.), szlk. *lieska americká*, észt *ameerika sarapiuu*, cs. *liska americká* (LH.), fi. *amerikanpähkinäpensas*, dán, sv. *amerikansk hassel*, tör. *amerikan findiği* (PN.). Más faji jelzőt kapott néhány további neve, az ol. *nocciuolo rostrato* (uo.) társnévé-

nek 'csörös mogyoró' a jelentése. Az európai mogyorónál sokkal kisebb terméseire utal ang. *dwarf filbert* és ol. *nocciuolo nano* (uo.), azaz 'törpemogyoró' elnevezése.

sárkányalma J. Dracontomelon (P. 222). Ázsiában őshonos hatalmas koronájú fa. Csonthéjas gyümölcse gömb alakú. A puha gyümölcshús és a mag is ehető.

Neve a latin szaknyelvi *Dracontomelon* (< lat. *draco* 'sárkány', gör. *mélon* 'alma') generikus név tükörfordítása, akárcsak a ném. *Drachenapfel* 'ua.' (GRIN.). A latin nemzetségnév régóta érvényes terminus a botanikában, 1850-ben adta Karl L. Blume (Mus.bot. 1: 231). A *Dracontomelon* dao faj korábbi *Pomum draconum* szinonim nevének ugyancsak szó szerint 'sárkányalma' a jelentése. A holl. *drakeboom* (EL.) nevének pedig 'sárkányfa'. Ehető a gyümölcse, mint azt *Dracontomelon edule* és *Paliurus edulis* szinonimájában a latin faji jelző is mutatja, erre utal az *alma* utótag.

Társneve a *paldao-dió* (P. 199), amely a faj tagalog *paldao* (PN.) nevéből származik. Ennek rövidebb változata, a tagalog *dao* (uo.) került át a svéd nyelvbe; vö. sv. *dao* 'ua.' (GRIN.). Ugyanez a név a ma érvényes latin *Dracontomelon* dao binómen utótagja. A faj ang. *Argus pheasant-tree* (uo.), azaz 'Argosz fácánfa' nevében a görög mitológia százszemű óriás pásztora szerepel, aki Árkádiát többször is megmentette a pusztulástól. (Az óriás latin Argus nevéből való az „árgus szemekkel figyel” szólásunk.) A gyümölcs kereskedelmi neve a származásra utaló ang. *New Guinea walnut* és a *Pacific walnut* (PN.), vagyis 'Új-Guinea dió', illetve 'Pacifiedió'.

cserjés perilla J. Perilla frutescens (P. 205). Ázsiában őshonos. Ehető leveleiért termesztik, a terméseket és a magvakat szintén élelmiszerként értékesítik.

A *perilla* generikus név nemzetközi szó. A nevet Linné adta a nemzetségnek, a lat. *pera* 'táska' szóból származik, a termés alakjára utal. A nemzetség latin nevét gyakran használják a legtöbb európai nyelvben mint közszt, a faj általános növényneveként; vö. ang., ném., norv., port., ol., sp., dán *perilla*, or., ukr. *перилла*, fr. *pérille* (PN.), le. *perillq* (W.). Ez azonban zavaró lehet, mivel egyaránt alkalmazták a különböző fajtákra. Faji jelzőjének az alapja az, hogy alacsony, gazdag elágazású, bokros cserje. Erre utal a latin szaknyelvi *frutestens* faji jelző, amelynek félig bokros a jelentése, a lat. *fruticescens* rövidítése, valamint a *cserjés perilla* szó szerinti megfelelője, a cs. *perila křovitá* 'ua.' (EL.) is. Társneve az *olajperilla* (P. 205), arra utal, hogy a magokból zsíros olajat nyernek, amely drága élelmiszer-adalékanyag, valamint ipari hasznosítású.

A legtöbb neve a 18. századi latin szaknyelvi elnevezésekre vezethető vissza. A faj kínai *bazsalikom* (EL.) társneve az ang. *Chinese basil* 'ua.' (PN.) tükörfordítása. Szó szerinti megfelelője még a tör. *çin fesleğeni* (uo.) és a fr. *basilic chinois* 'ua.' (W.). A névadási szemlélet háttere az, hogy a fodros levelű bazsalikomhoz hasonlít, a lilás lombzat a bazsalikom lila levelű fajtáira emlékeztet. A perillát Linné először a binomiális *Ocimum frutescens* (1753: Sp.pl. 2: 597) néven írta le, a generikus név a bazsalikom latin neve (lat. *ocimum* 'bazsalikom' < gör. *okimon* 'ua.'). Linné névadása a *Perilla ocymoides* (1764: Gen.pl. ed. 6. 578) is, amelynek faji jelzője 'bazsalikomhoz hasonlító' jelentésű, a gör. *okimoeidesz* fordítása (< gör. *okimon* 'bazsalikom', *-oeidesz* 'hasonló'). Ugyancsak a bazsalikom névével alkották or. *перилла базиликовая, японский базилик* (PN.), fr. *basilic japonais* (LH.), braziliai port. *manjerição-japonês*, sp. *albahaca japonesa*, valamint ang. *wild basil* (W.) és *lettuce leaf basil* (EL.), azaz 'bazsalikom-perilla', a honosságra utaló 'japán bazsalikom', illetve 'vadbazsalikom' és 'salátalevelű bazsalikom' elnevezését. Az utóbbi arra utal, hogy a cserjés perilla leveleit nyersen, salátaként fogyasztják.

Társneve még a *vad szezám* (uo.), az ang. *wild sesame* 'ua.' (PN.) tükörfordítása. Több nyelvben is használatos a szó szerinti megfelelője; vö. ném. *wilder Sesam* (uo.), fr. *sésame sauvage* 'ua.' (W.). A Koreában fontos fűszernövény ottani *tülkkae* (EL.) nevének ugyancsak 'vad szezám' a jelentése. A mag formájára és olajtartalmára utal. A szezáméhoz hasonló alakú levele az alapja egy másik gyakori nevének, a 'szezámlevél' jelentésű koreai *kkaennip* (uo.) terminusnak, ennek megfelelője a ném. *Sesamblatt* 'ua.' (W.), azaz 'szezámlevél'. Japánban *egoma* (GRIN.) néven ismerik, amely a szezám *goma* nevéből származik, a jelentése 'szezámab'.

További társneve a *feketecsalán* (EL.; R. 1966: MNöv. 59), a ném. *Schwarnessel* 'ua.' (G. 470) tükörfordítása, szó szerinti megfelelője a szln. *črna kopriva* 'ua.' (LH.). A norv. *perilla purpurnesle*, *buskpurpurnesle* nevének 'lila csalánperilla / bokor' (uo.), a ném. *Nessellippe* (PN.) nevének 'csalánajak' a jelentése. A névadási szemlélet háttere a fajnak a csalánéhoz hasonló alakú

levele. Volt is a latin szaknyelvben *Perilla urticaefolia* (1796: Prodr.Stirp. 80) szinonima, a faji jelző a lat. *urtica* 'csalán' és a lat. *folium* 'levél' szavak összetétele.

Társneve még a *perilla menta* (EL.), az ang. *perilla mint* 'ua.' (uo.) tükörfordítása. Termesztett növény a menta családban, Linné adta egyik korábbi latin szaknyelvi *Mentha perilloides* (1767: Syst.nat. 2: 736) nevét, ez volt a mintája az angol névnek. Alapja az, hogy az erős illóolajok emlékeztetnek a menta illatára. Erre utal a faj ang. *beefsteak-mint*, sv. *bladmynta*, (GRIN.), dán *bladmynte*, *kinesisk mynte* (PN.), végül ang. *purple mint* (EL.), fr. *menthe pourpre* (LH.) és sp. *menta purpura* (W.), vagyis 'bifszték-menta', 'fekete menta', 'kínai menta', illetve 'lila menta' elnevezése is. Ugyancsak az illatos levelekre utal, és szintén 18. századi latin szaknyelvi terminusból származik a perilla ném. *chinesische Melisse* (PN.), azaz 'kínai citromfű' és fr. *mélisse verte sauvage* (PN.) 'vad zöld-citromfű' elnevezése. A citromfű latin *melissa* neve (< gör. *meli* 'méz') a generikus név a *Melissa maxima* (1764: Arduino 2: 28) és a *Melissa cretica* (1790: Fl.Cochinch. 2: 368) szinonimákban. Illatára utal a *Perilla citriodora* (1917: Bot.Mag.T. 31: 285) szinonima is, a faji jelző a lat. *citrum* 'citrom' (< gör. *kítron* 'ua.') és a lat. *odorus* 'illatos' szavak összetétele. Más növényhez hasonlítják fr. *persil japonais* (PN.), vagyis 'japán petrezselyem' nevével.

Japánban közismert zöldségnövény, jap. *shiso* (W.) neve került át számos nyelvbe; vö. ang., sv., holl., fi., fr. *shiso* (uo.), braziliai port. *shissô*, maláj *daun shiso* (PN.), ném. *Shiso* 'ua.' (GRIN.). Maga a jap. *shiso* jövevényszó, a kínai *zi-su* 'ua.' (uo.) átvétele. A japán eredetű nevet váltotta fel a médiában és a népszerűsítő irodalomban az ang. *beefsteakplant* (uo.), azaz 'béliszín-növény'. Az elnevezés a növény vörös leveleire utal. Az ang. *rattlesnake weed* (PN.) nevének 'csörgő kígyógyom' a jelentése, ennek az a magyarázata, hogy a szárított szárak csörgő hangja a csörgőkígyóéra emlékeztet. Az egyes fajták leveleinek színére utal az észl. *pronks-lutiklill*, *pronksleht* 'bronzperilla', 'bronzlevél', a fi. *veripeippi* 'vérpeippi', a fr. *pérille verte sauvage*, *pérille verte de Chine* 'zöld vadperilla', 'kínai zöldperilla', ang. *green-leaved perilla* 'zöldlevelű perilla' (uo.) *purple common perilla* 'lila közönséges perilla' (EL.) és a dán *rød shiso* (LH.), fr. *shiso rouge*, ném. *grünes Shiso* 'piros- vagy zöldshiso' (W.). Honosságára utal fr. *tiso japonais* (uo.) neve. A lengyelben a *pachnotka uprawna*, *pachnotka brazylijska*, *perilla zwyczajna*, Amerikában a sp. *coleus silvestre*, ang. *summer coleus* (uo.), *wild coleus*, *wild perilla* (PN.) neveken ismert. Az egyes növényrészek neve a dán, norv. *perillafrø* (magok), *perillablad* (levél) (uo.). A *Perilla frutescens* két fajtáját termesztik, a var. *crispa* piros, fodros levelű. Thunberg a *Perilla crispa* nevet adta neki, a faji jelzőnek 'göndör, hullámos' a jelentése, a levelekre utal. Az ang. *wild red basil* (W.), azaz 'piros vadbazsalikom' neve a levélszínre utal.

ablakoslevél J. Monstera adansonii, pertusa (P. 430). Dél-Amerikában őshonos. Az édes gyümölcs-húst nyersen eszik, magas a C-vitamin és a kálium tartalma.

Neve a ném. *Fensterblatt* 'ua.' (GRIN.), esetleg az ang. *window leaf* 'ua.' (www.tropilab.com) tükörfordítása. A nagy, mélyen karéjos, lyukakkal tele levele a névadási szemlélet háttere. A *Monstera pertusa* szinonim latin binóment Heinrich Wilhelm Schott adta a fajnak 1830-ban (Wiener Z. 4: 1028), a latin szaknyelvi *pertusa* faji jelzőnek is 'átlyukasztott' a jelentése. Meghatározó jellemzőjére, a lyukacsos levéllemezre utal or. *монстера пробитая* (PN.), vagyis 'lyukasztott Monstera', ang. *five holes plant* (W.), azaz 'ötlyukú növény', valamint braziliai port. *imbé-furado* (Flora SBS), vagyis 'lyukas-imbé' elnevezése is.

Minden bizonnyal népnyelvi eredetű a 'svájci sajt növény' értelmű ang. *Swiss-cheese-plant* (GRIN.) metaforikus elnevezése, ebben a lyukas leveleket a lyukakkal teli sajthoz hasonlítják. Neve a svédben *liten monstera* (uo.), azaz 'kis monstera', a braziliai portugálban *costela de Adão* (Flora SBS), vagyis 'Ádám bordája'. Társneve az angolban a *Mexican breadfruit*, azaz 'mexikói kenyérgyümölcs', a braziliai port. *pina anona*, *hojadillo* és a fr. *arum du pays* (www.tropilab.com). Az utóbbi nevében szereplő *Arum* a kontyvirág genusneve, korábban ebbe a nemzetségbe sorolták az ablakoslevél fajt, például 1693-ban *Arum hederaceum* 'ua.' (Plumier:Desc. 43) és 1825-ben *Arum pinnatifidum* 'ua.' (Fl.flumin. 4: 110). Linné 1753-ban átsorolta, és a *Dracontium pertusum* nevet adta neki (Sp.pl. 2: 968). Tárgyalták még *Philodendron pertusum* (1852: BZ. 10: 278), azaz 'átlyukasztott filodendron' szaknyelvi néven is. A ma érvényes latin szaknyelvi *Monstera* nemzetségnévet először Michel Adanson használta 1763-ban (Fam.Pl. 2: 470), az *Arum* és a *Dracontium* helyett. Az új genusnév a lat. *monstrum* szóból való, a növény nagyméretű leveleire utal. Ennek

a fajnak a *Monstera Adansonii* nevében Michel Adanson neve örződik meg, a binómen ugyancsak H. W. Schott-tól származik, 1830-ban tette érvényesen közzé (Wiener Z. 4: 1028). Szó szerinti megfelelője a faj ang. *Adanson's Monstera* (EL.) elnevezése.

szeldeltlevelű levélfa J. Philodendron bipinnatifidum (P. 453). Dél-Amerikában őshonos. Gyümölcsét édes ételekhez használják, dzsemek, zselék készülnek belőle.

A botanikában gyakori terminus a *szeldeltlevelű* faji jelző, a faj jellegzetesen bemetszett, mélyen karéjos, durván fogazott lombleveleire utal. A szeldeltlevelű levélfa hasonló neve a *sokszárnyú levélfa* (P. 161), mintája a latin binómen volt, amelyet Heinrich Wilhelm Schott adott a fajnak 1829-ben (Wiener Z. 3: 780). A latin szaknyelvi *bipinnatifidum* faji jelzőt a lat. *bipinnatus* (< lat. *bi-* 'kettős', *pinnatus* 'szárnyas') és a lat. *-fidus* 'osztott, hasított' jelentésű szavakból alkották, 'duplaszárnyasan osztott' jelentésével ugyancsak a jellemző lomblevelekre utal. Akárcsak a faj fr. *philodendron à feuilles bipinnatifides*, ang. *twiccut philodendron* (EL.), or. *φιλιδένδρον δωακόπεριςτῡί, φιλοδένδρον δωαждыперистопадрéзаннῡй* (W.), észt *kahelisulgis filodendron* és cs. *filodendron dvoúzpeřenῡ* (LH.) elnevezése. További neve a kettőségre utalás nélkül az ang. *split-leaf philodendron* és a *cut-leaf philodendron* (EL.), vagyis 'osztott levelű filodendron'. Ugyancsak a sajátos lomblevele az alapja braziliai port. *banana de morcego* (GRIN.), azaz 'denevérbánán', valamint ang. *lacy tree philodendron* (W.), vagyis 'csipkés filodendron' nevének.

A levélfa társneve a *filodendron* (P. 161), 1939-től adatolható a magyar írásbeliségben, Natter-Nád Miksa Virágos Könyvében bukkan fel. A latin szaknyelvi *Philodendron* generikus név átvétele, amelynek 'fát szerető, fabarát' a jelentése. Ugyancsak H. W. Schott-tól, a bécsi császári kert főkertészétől származik, aki I. Ferenc császár megbízásából részt vett egy braziliai tudományos expedíción. A név arra utal, hogy a növény eredeti hazájában a fákra kapaszkodik fel, a fákon él. A szó forrása a gör. *philodendrosz* (< gör. *philosz* 'barát'; *dendron* 'fa'). A ma érvényes latin binómen szaknyelvi *Philodendron selloum* szinonimáját Karl Koch adta 1852-ben (BZ. 10: 276), a *selloum* faji jelzőben a német kertész és botanikus, Friedrich Sello (1789–1831) neve örződik meg, aki Brazília belsejébe tett kétéves kutatóutat. Ennek alapján kapta a faj or. *φιλιδένδρον σελῡ* (W.) és ang. *selloum* (GRIN.) elnevezését. A latin *Philodendron* nemzetségnév a szeldeltlevelű levélfa számos idegen nyelvi nevében megvan; vö. ném. *Baum-philodendron* (uo.), ang. *tree philodendron*, *fiddle-leaf philodendron* (EL.), dán *Fligfilodendron* (LH.), ang. *horsehead philodendron* (<http://apps.rhs.org.uk>), *elephant ear philodendron*, *self heading philodendron* (www.exoticrainforest.com), azaz 'filodendronfa', 'hegedűlevelű-, lófej-, elefántfül- és fejesedő-filodendron'.

Érdekes neve a sp. *uña de danta brasileira* (W.), azaz 'brazil fogazott tapírköröm', a névadás alapja az, hogy a braziliai guarani indiánok a rostokból készült köteleket tapírok és pekarik befogására használják. A fajt a finnben *peikonkämnen* és *pariliuskavehka* (uo.), Braziliában port. *imbé* (GRIN.) néven, illetve az ezzel a terminussal alkotott port. *guaimbê*, *cipó imbé* és *brazilbanana de imbé* (uo.), azaz 'vízi imbé', 'kúszónövény-imbé', valamint 'brazilbanán imbé' néven ismerik. Elterjedtségére bizonyíték számos ottani társneve; vö. port. *banana do brejo*, *banana de macaco* és *banana do mato* (uo.), vagyis 'mocsári banán', 'makákóbanán', illetve 'banánbokor'. Az első név a faj vizes élőhelyére utal, a második pedig arra, hogy a makákó majmok eszik a gyümölcsöt. További társneve a port. *imbé-branco*, azaz 'fehér imbé', és a gyümölcsére utaló *imbé de comer* (Flora SBS), vagyis 'ehető imbé'.

ezüstös bölénybogyó J. Shepherdia argentea (P. 503). Észak-Amerikában őshonos. Csonthéjas gyümölcse húsos, fényes, élénkpiros bogyó. Nyersen vagy főtten eszik.

A Shepherdia nemzetséget az angol kertész, a Liverpool Botanic Garden kurátora, John Shepherd (1764–1836) tiszteletére nevezték el. Magyar *bölénybogyó* (P. 51) neve a bogyós, gömbölyű termésre utal. A németben is ezen a szemléleten alapul a névadás, a ném. *Büffelbeere* 'ua.' (G. 582; R. 1839: *Büffelbeerensträuch* [Jahresb. 271], 1882: *Büffelbeere* [Bot. Jahrb. Syst. 274]) tükörszava a magyar név. Amerikában fedezték fel először a növényt, ahol egykor, a bölények esztelen irtása előtti időkben, a nagy bölénycsordák legelésztek. Elsősorban a Missouri és a Republican folyók mentén, de Nebraska és Dakota állam más folyói mentén is vadon nagy területen fordul elő. A *Shepherdia bivalyszem* (P. 48; R. 1966: MNöv. 31) társnevét talán a németből fordították, megfelelője a *Büffelaugen* 'Aster, Knautia arvensis' (M. 72).

Az ang. *buffalo berry* 'Shepherdia' (GRIN.; R. 1851: Buist 331, 1854: uo. 333, 1897: Britton–Brown 2: 468), azaz 'bivalybogyó' terminus alapja az, hogy a bivalyhúst a bölénybogyóval ízesített mártással ették. Az or. *ягода буйвола* (W.) nevének ugyancsak 'bivalybogyó' a jelentése. Hasonneve az ang. *bull berry* (uo.), azaz 'bikabogyó'.

Az ezüstös bölénybogyó faj nevének mintája az ang. *silver buffaloberry* 'ua.' (GRIN.), azaz 'ezüst bivalybogyó'. Társneve az ezüstös bivalyszem (P. 503) és a szirtiezüstfa (P. 240). Mindegyik név faji jelzője, valamint a latin szaknyelvi *argenta* 'ezüstös' faji jelző az alsó felületükön ezüstös levelekre utal. Más európai nyelvben is ez a fajnév; vö. észt *hõbe-piisonipõõsas* (LH.), azaz 'ezüst bivalybokor', fi. *hopeapuhvelinmarja*, vagyis 'ezüst bivalybogyó' és or. *шефедия серебристая* (W.), azaz 'ezüst shepherdia'.

Más jelzővel is alkottak nevet ennek a fajnak; vö. ang. *thorny buffaloberry* (EL.), azaz 'tüskés bivalybogyó'. A sűrűn elágazó, tüskés ágaira utal. Társneve még az ang. *beef-suet tree* (uo.), vagyis 'marhafaggyú fa' és a sv. *bisonbuske* (GRIN.), azaz 'bölénybokor'. Az ang. *Nebraska currant* (uo.), vagyis 'nebraskai ribizli' földrajzi névvel alkotott elnevezésének alapja az, hogy az ehető bogyókat úgy aszalják, mint a ribizlit. Az ang. *rabbit-berry* (uo.; R. 1897: Britton–Brown 2: 468) nevének 'nyúl bogyó' a jelentése. Rokon faj a *Shepherdia canadensis*, neve a kanadai bölénybogyó (P. 503), a latin név megfelelője.

Rácz János